

La sexualitat segons els nens i nenes: “Per als infants follar pot ser fer una abraçada”

Repensar la sexualitat facilita a les famílies que en parlin amb els fills

Olga Vallejo – Què saben els infants sobre sexualitat? I com la viuen? Aquest és el punt de partida de SexAFIN, el projecte de recerca-acció sobre educació afectivosexual i reproductiva a les comunitats educatives. La recerca està impulsada pel Grup de Recerca AFIN del departament d'Antropologia de la UAB, dedicat a la investigació sobre famílies, reproducció, infàncies i sexualitat. SexAFIN va néixer el 2017 a dues escoles de Gelida amb infants de 2n, 4t i 6è de primària, i des del 2019 s'ha anat ampliant fins a incloure infants i joves d'I3 a 4t d'ESO d'una quarantena de centres educatius públics i concertats de tot Catalunya, a més de centres de Ciudad Juárez (Mèxic), Rio de Janeiro (Brasil) i KwaZulu-Natal (Sud-àfrica).

UN TEMA TABÚ

La proposta sorgeix arran de la recerca doctoral de Bruna Álvarez, professora del departament d'Antropologia i investigadora del Grup de Recerca AFIN, centrada en la construcció social de la maternitat en parelles heterosexuales. Això, sumat al fet que altres companyes del grup treballaven en l'adopció i la reproducció assistida, els va fer adonar de les diferències sobre com els adults explicaven els seus orígens als seus fills: “Els pares dels fills fruit de relacions heterosexuales no els expliquen els seus orígens, la sexualitat segueix sent un tema tabú i no hi havia recerca sobre com la perceben les criatures”, explica la investigadora. Paral·lelament, l'Estel Malgosa, cofundadora del projecte, va fer un treball final de màster sobre maternitats adolescents a Nicaragua, i va veure com les nenes i noies joves tenien la seva pròpia manera de construir la sexualitat.

SexAFIN es planteja com una recerca-acció, i això implica que les antropòlogues del Grup de Recerca i Centre AFIN generin espais de diàleg amb tota la comunitat educativa per

parlar de les diverses dimensions de la sexualitat. A la pràctica suposa que no només es fan preguntes als infants, sinó que també es compta amb l'opinió del professorat i les famílies sobre la sexualitat, un tema que se-gueix sent tabú. “Aquesta és una de les diferències. Sempre suposem que els adults saben molt de sexualitat, però mai es planteja com un diàleg ni es proposa als petits que participin en la recerca fent-los preguntes”, explica la doctora en antropologia Estel Malgosa.

DIFERENTS PERCEPCIONS DE LA SEXUALITAT

Fins ara la recerca ha aportat uns resultats comuns. “És lògic, les persones que han participat formen part d’un marc social i cultural similar”, apunta Malgosa. Per part dels infants

Què és la sexualitat?

L’OMS defineix la sexualitat com un aspecte central de l’ésser humà al llarg de la seva vida i engloba el sexe, la identitat de gènere i els rols, l’orientació sexual, l’erotisme, el plaer, la intimitat i la reproducció.

Apropar la recerca a la societat

La Sala d’Exposicions UAB va acollir la mostra *Sexualitats i infàncies* al febrer: construint sabers, que recollia resultats del projecte SexAFIN amb una trentena de dibuixos creats per infants d’entre 7 i 11 anys de diverses escoles públiques de primària de la província de Barcelona, que aportaven dades sobre com pensen, interpreten i signifiquen la sexualitat. També es va projectar el documental *(Re)pensant l’educació sexual*, basat en l’estudi SexAFIN, que es va emetre al Sense ficció de TV3 i es pot recuperar a la plataforma 3Cat.

s’evidència que tenen present la sexualitat en el seu dia a dia i construeixen el seu propi significat encara que no sigui el mateix que el dels adults. Álvarez recomana que els adults no mirin la sexualitat dels infants amb mirada d’adult, perquè llavors és quan entren en pànic. Els més petits tenen experiències a través del cos, parlen sobretot de cos i plaers, i ho emmarquen dins del context de sexualitat, d’acord amb la definició de l’Organització Mundial de la Salut (OMS). En canvi, quan es pregunta als adults per sexualitat se centren en el coit heterosexual perquè el context sociocultural pensa la sexualitat així, de manera limitant. En canvi, quan es dona espai a les criatures perquè construeixin els seus mons vinculats a la sexualitat, aquesta s’amplia. “Els infants ens ensenyen a entendre la sexualitat d’una forma més holística, no només centrada en les pràctiques sexuals. Per a ells moltes coses són sexualitat”, comenta Álvarez.

LA RECERCA ANTROPOLÒGICA
El fet més diferencial de la recerca antropològica és que considera vàlides totes les respostes. “Fem preguntes i estem obertes a qualsevol resposta que sorgeixi. Analitzem els infants com si fossin un grup cultural propi, capaços de construir significats propis de sexualitat, encara que moltes vegades no coincideixin amb els resultats dels adults. Per exemple, per als infants follar pot ser fer una abraçada”, comenta l’antropòloga Álvarez. El que

“Els infants entenen la sexualitat d’una forma més holística, no només centrada en les pràctiques sexuals”, diu Álvarez

proposen és deixar de percebre la sexualitat com quelcom adult i molt vinculat a les pràctiques sexuals i deixar d’entendre els infants com éssers innocents i asexuals que s’han de protegir del coneixement sexual. Quan tenen els resultats de la recerca fan un retorn al centre educatiu i a les famílies, i a partir d’aquí el Grup AFIN els ofereix formació contextualitzada. En funció de les conclusions fan formació a mida per resoldre els dubtes que els planteja cada centre: “És una atenció personalitzada, pot ser formació per al professorat, tallers per a l’alumnat o les famílies”. Álvarez conclou que és important que els infants sàpiguin que quan es parla de sexualitat es pot parlar de tot perquè “si no, es construeixen molts tabús tant per part dels infants com del professorat i les famílies”.

Parlem de sexualitat amb els fills

Com podem parlar de sexualitat amb els fills? Parlar-ne sovint incomoda més els adults que les criatures. La Marta Pujol, educadora afectivosexual, autora del llibre *Canvis. Un viatge per la pubertat* (Editorial Bindi Books, 2024), ens proposa fer-ho tenint en compte aquestes recomanacions:

- **1. Comença per mirar-te a tu mateix**
Adona’t de les creences i les idees que tens respecte a l’educació sexual i la sexualitat per evitar una mirada esbiaixada i ser plenament conscient del que estàs transmetent i educant.
- **2. Estigues obert a qualsevol pregunta**
És important no escandalitzar-se ni reprimir preguntes o comentaris. Les famílies també han de ser una guia i acompanyar la sexualitat dels fills com ho fan amb altres àrees de la vida.
- **3. No t’amoïnis si no ho saps tot**
No cal saber-ho tot. Si et pregunten res que no saps ho dius amb naturalitat, que t’informaràs i els donaràs la resposta al més aviat possible. En funció de l’edat fins i tot podeu buscar la resposta plegats. Quan no es donen respostes allò es converteix en tabú.
- **4. Dialogueu**
La comunicació és una peça clau, no s’han de fer interrogatoris, es tracta de parlar, que sigui una comunicació bidireccional. Tingues en compte com és el teu fill i respecta el seu tarannà.
- **5. Parleu-ne des que són petits**
Les actituds basades en estereotips de gènere com el tipus de joguina o el color de la roba ja impliquen educació afectivosexual. Recorda que la sexualitat és molt més que les relacions sexuals. Els infants quan tenen curiositat pel seu propi cos no ho fan des de l’eròtica.
- **6. No els saturis**
Si en parles constantment deixaran d’escoltar-te.
- **7. La sexualitat és molt més que pràctiques sexuals**
La sexualitat també té a veure amb temes emocionals, de percepció del propi cos, l’autoconeixement, els cànons o la pressió estètica.

